

Acordo Transatlántico de Comercio e Inversión (ACTI):

as regras do goberno mundial das empresas transnacionais

Vera-Cruz Montoto Vázquez

Sen que a maioría da poboación sexa consciente, a día de hoxe está a se negociar a nivel europeo un tratado de libre comercio cos Estados Unidos de América (EUA) que, de ser aprobado, conlevará a volta de torca definitiva na perda de dereitos sociais, a privatización dos servizos públicos, a dificultade no acceso aos medicamentos, os problemas alimentarios e a precarización laboral. Trátase do denominado ACTI (Acordo Transatlántico de Comercio e Inversión), máis coñecido como TTIP (Transatlantic Trade Investment Partnership) ou TAFTA (Trans-Atlantic Free Trade Agreement) polas súas siglas en inglés, un acordo que as elites político-financieras están a negociar en segredo –ou iso tentan– para crear o mercado máis grande do mundo, integrado por máis de 800 millóns de consumidoras e consumidores, absorbindo case a metade do Produto Interior Bruto (PIB) mundial e aca-parando un terzo das transaccións realizadas en todo o planeta.

A través deste acordo comercial, a Unión Europea (UE) e os EUA pretenden non só eliminar os aranceis comerciais entre ámbalas dúas partes, senón “armonizar” á baixa todas as regulacións e criterios, optando por asumir aquelas normativas que establezan menos proteccións e dereitos para a cidadanía.

Se ben as negociacións iniciáronse oficialmente no ano 2013, as conversas e acordos foron encetados coa “Declaración Transatlántica” de

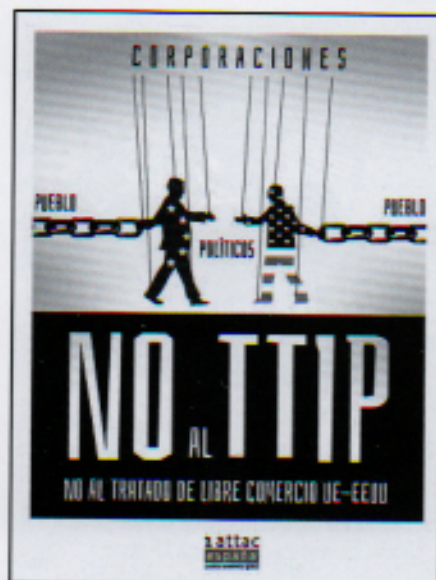
1990¹, un documento que estableceu a realización de cumios anuais entre a Unión Europea e os Estados Unidos para promover o libre comercio no marco do sistema capitalista neoliberal, é dicir, para acadar o establecemento de dinámicas comerciais practicamente exentas de regulación e control por parte dos estados, un escenario de mercado feito á medida das grandes empresas transnacionais.

No actual contexto de crise social provocada pola estafa financeira iniciada dende Estados Unidos no ano 2008 e rapidamente estendida ao territorio europeo, especialmente dura nos países do sur da UE, gravemente afectados tamén pola corrupción política e a especulación inmobiliaria, a sinatura deste acordo comercial implicaría o enquistamento da crise social padecida actualmente por países como o Estado español.

Que se negocia no ACTI?

Cómpre unha análise por sectores. A nivel laboral, a equiparación das traballadoras e traballadores europeos cos estadounidenses suporía un deterioro inda maior dos nosos dereitos laborais, xa que os EUA non ratificaron algúns dos convenios da Organización Internacional do

¹ Para atopar os seus primeiros precedentes poderíamos retrotraernos á creación do GATT (General Agreement on Tariffs and Trade/Acordo Xeral sobre Aranceis e Comercio) no ano 1947, logo da II Guerra Mundial. No artigo “La globalización feliz: instrucciones de uso”, de Raoul Marc Jennar e Renaud Lambert, publicado no nº224 da edición en castelán do *Le Monde Diplomatique*, correspondente ao mes de xuño de 2014, pódese acceder a unha recopilación pomenorizada dos antecedentes do ACTI.

Carta contra o TTIP elaborada pola organización internacional ATTACK, con sede central en Francia e da que forman parte, entre outros, a xornalista galega Ignacia Ramonet, director do *Le Monde Diplomatique*.

Traballo (OIT), como aqueles que recollen o dereito a organizarmos sindicalmente, á folga ou aos convenios colectivos. Ademais, a equiparación de normativas entre as dúas rexións negociadoras conlevaría unha reestruturación industrial que provocaría a perda de millóns de postos de traballo en Europa pero, ao asumirmos a lexislación laboral estadounidense, non poderíamos organizarmos para impedir a precarización e o aumento do desemprego.

A nivel agroalimentario, as grandes empresas do sector agrario e biotecnolóxico procuran eliminar as restricións europeas aos alimentos transxénicos –moito máis presentes nos EUA ao ter controis de calidade máis laxos–, cuestionan as normas de etiquetado europeas e rexeitan o uso do “principio de precaución”² no establecemento de normas de seguridade alimentar. Ademais, debido ás grandes dimensións das granxas e superficies cultivadas da agroindustria

² Segundo este principio, a inclusión de calquera produto no mercado europeo depende dunha avaliación previa de riscos. Nos EUA, sen embargo, os produtos son insertados no mercado e só cando comezan a resultar problemáticos, ou se dirixe xudicialmente os riscos para a saúde, son retirados do mercado.

Carta da campaña estatal contra o TTIP na que o acordo está representado como un pallo, aludindo á multiplicidade de áreas nas que tería consecuencias de ser aprobada.

estadounidense, sería practicamente imposible a supervivencia da maioría das labregas e labregos europeos, establecéndose o sistema de "fábricas de alimentos" existente nos EUA³. Tamén chegarían aos nosos pratos a carne e leite tratados con hormonas canceríxenas como a Somatotropina Bovina Recombinante, os polos "lavados" con cloro, os porcos engordados con Ractopamina -prohibida en 150 países pola súa perigosidade- ou os máis de 30.000 produtos químicos aínda legais e comercializados nos Estados Unidos que están asociados a doenzas e enfermidades como cancro de mama e testicular, infertilidade masculina, diabete e obesidade.

No tocante a servizos públicos⁴ como a sanidade, o ACTI está orientado a favorecer a privatización e a

3 Pódese ampliar información a través do informe "Acuerdo comercial Estados Unidos-Unión Europea: La cosecha del siglo para el agronegocio. Cómo un tratado de libre comercio Estados Unidos-Unión Europea puede dañar para siempre una agricultura y alimentación sostenibles e equitativas", publicado por Amigos da Terra no mes de outubro de 2013.

4 Segundo os documentos filtrados, para a oferta de servizos abertos á privatización, a Comisión Europea está a seguir as pautas do denominado acordo TISA (Trade in Services Agreement), o Acordo sobre Comercio de Servizos que a UE está a negociar agora, tamén en segredo, con decenas de países da OCDE (Organización para a Cooperación e o Des-

entrada de empresas aseguradoras estadounidenses, afondando na restrición do acceso universal aos servizos sanitarios⁵. Tamén se verían afectadas a xestión das augas, os servizos sociais, as pensións e os sistemas educativos -onde pasaríamos do sistema de bolsas públicas para financiar os estudos ao de créditos bancarios, imperante nos EUA-. Asemade, ao estarse a tratar cuestións vinculadas á propiedade intelectual e ás patentes, existe a posibilidade de dificultar o acceso a medicamentos xenéricos -as grandes empresas farmacéuticas manterían durante máis tempo a exclusividade da patente dos seus medicamentos, impondo prezos altos para aumentar os seus beneficios- e abriría a porta á patentización dos seres vivos, tan desexada polas empresas vinculadas á produción de sementes e alimentos transxénicos -moitas delas tamén farmacéuticas, como a Bayer ou a Syngenta-.

En canto ao que respecta á privacidade das persoas, nos EUA as compañías acceden libremente aos datos dos usuarios, intercambiando e vendéndolle estas bases de datos a outras corporacións, negocio limitado en Europa grazas ao dereito á privacidade; de aprobarse o ACTI, tanto compañías europeas como estadounidenses accederían á nosa información persoal.

Tamén poderían quedar baixo o control dos intereses das empresas privadas outros moitos ámbitos, tales como a xestión dos residuos tóxicos, as licencias de radiodifusión ou os estudos de impacto medioambiental.

envolvemento Económico), entre eles EE UU, Xapón, Australia, México e Canadá. Este tipo de negociación realízase en base a unha "lista negativa", é dicir, todo é privatizábel agás o recollido nesta lista, que tamén se podería chegar a privatizar, pero previa negociación específica.

5 Consultar o documento "Análisis sobre la negociación de la Asociación Transatlántica para el Comercio y la Inversión (TTIP)", da Federación de Asociaciones para la defensa de la Sanidad Pública, datado o 5 de maio de 2014.

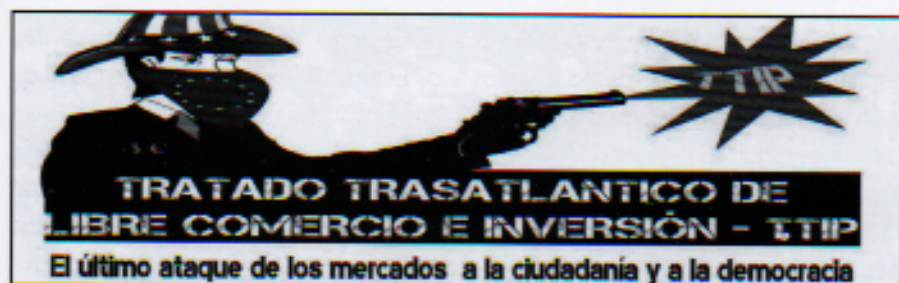
É importante sinalar que un dos aspectos máis transcendentales do ACTI é o establecemento da irreversibilidade das privatizacións. É dicir, que se un goberno decide privatizar empresas ou servizos públicos, sería ilegal que un grupo de goberno posterior voltase facelos públicos.

Pero sen dúbida, neste compendio ilimitado de perda de dereitos por parte da cidadanía, unha das propostas máis controvertidas é a implementación dun mecanismo de arbitraje privado entre empresas e estados denominado ISDS (Investor State Dispute Settlement/ Mecanismo de Resolución de Conflictos entre Inversores e Estados), un sistema que proporciona ás grandes corporacións o dereito a denunciar a gobernos locais, rexionais ou estatais se consideran que unha determinada norma podería restrinxir ou limitar as súas ganancias presentes ou futuras⁶. Para dirimir estes conflitos o ACTI propón uns tribunais especiais⁷, formados por tres avogados privados, a marxe de calquera tribunal estatal ou internacional, e sen posibilidade de apelar a súa sentenza.

Este tipo de mecanismo de resolución de conflitos está xa incorporado noutros tratados de libre comercio, e coñecemos algúns dos seus pormenores. Por exemplo, que existe unha elite internacional de xuristas agrupados en pouco máis dunha ducia de despachos de avogados que acaparan a práctica totalidade dos casos. Só entre quince árbitros -todos procedentes da Unión Europea, Estados Unidos ou Canadá- participaron na

6 A posta en marcha deste mecanismo tería imposibilitado impedir explotacións mineiras como a de Corcoesto, xa que conlevaría que a Xunta ou o Goberno local pagase unha indemnización tan grande que desestabilizaría por completo a súa previsión de orzamentos.

7 Para ampliar información, consultar o artigo "Tribunales para atrazar a los estados", de Benoît Bréville e Martine Bulard, publicada no nº224 da edición en castelán do *Le Monde Diplomatique*, correspondente ao mes de xuño de 2014.

O TTIP retratado como un bandido europeo-estadounidense. Cartaz elaborado por organizacións sociais.

resolución do 55% do total das disputas sobre tratados de inversión das que se teñen constancia⁸.

Por se fose pouco esta entrega da soberanía dos pobos e estados ás empresas multinacionais, o ACTI tamén contempla a creación do denominado Consello de Compensación Regulatoria, que daría ás empresas o poder de escoller e eliminar normativas, recibir notificacións das novas propostas de normativas con antelación á súa aprobación e a potestade de eliminar as restricións que consideren perxudiciais para os seus intereses.

Pode que a algunhas cidadás e cidadáns europeos nos custe imaxinar un escenario no que as empresas mandan máis que os gobernos, pero isto é xa unha realidade. Na actualidade a tabacalera Philip Morris pide unha indemnización de 2.000 millóns de euros a Uruguay por mor das súas políticas antibacaco. Tamén Alemaña está denunciada pola eléctrica sueca Vattenfall pola decisión de abandonar a enerxía nuclear logo do accidente de Fukushima. Un caso paradigmático foi o do goberno de Arxentina, quen para facer fronte á crise económica do ano 2001/2002 decidiu conxelar os intereses dos servizos públicos de auga e enerxía para garantir estes subministros vitais para a poboación, medidas que motivaron a denuncia de máis de corenta corporacións – varias delas adicadas á xestión privada

da auga-, de tal xeito que no ano 2008 Arxentina acumulaba preto de mil millóns de dólares en demandas.

Como recoñece a propia Conferencia das Nacións Unidas sobre Comercio e Desenvolvemento (UNCTAD) tanto os custos destas arbitaxes como o número de casos disparáronse nos últimos anos. Dos 38 rexistrados no 1996 no CIADI (Centro Internacional de Resolución de Diferenzas relativas a Inversións, dependente do Banco Mundial), pasaron a notificarse 450 no 2011, estando 151 nas mans de tres empresas, que embolsaron 2.884 millóns de euros polos seus servizos.

Entre o secretismo e a filtración

Mais sen dúbida o feito que fixo saltar todas as alarmas foi o secretismo co que se están a levar a cabo estas negociacións. So coñecemos unha pequena parte da información, e a práctica totalidade dela foi obtida grazas á filtración⁹ de documentos. Un dos máis reveladores foi a carta titulada "Arrangements on TTIP negotiating documents"¹⁰ na que o xefe da equipa negociadora europea, o catalán Ignacio García Bercero, comprometéase co seu homólogo estadounidense, L. Daniel Mullany, a manter en segredo os termos das negociacións, vulnerando deste xeito a normativa

9 As primeiras filtracións foron realizadas pola Federación Europea de Sindicatos de Servizos Públicos (EPSU). Unha tanda posterior realizáronse a través da web Filtrals.org -unha plataforma independente de denuncia cidadá con sede en Bélxica- e na páxina do colectivo Bilaterals.org.

10 "Xestión dos documentos de negociación do TTIP", datada o 5 de xullo de 2013.

comunitaria 1049/2001 que obriga ás institucións europeas a facer públicos os seus documentos. Por se non abundase, comprometeuse tamén a que os documentos emanados destas negociacións manteríanse en segredo durante trinta anos. Outro cómplice necesario deste silenciamento foi o Comisario de Comercio da UE, Karel de Gucht, quen decidiu conceder o carácter confidencial ás negociacións e negou a función negociadora do Parlamento Europeo¹¹, unha institución moito máis próxima ao contro da cidadanía que a Comisión Europea que é a institución que está a manexar as negociacións neste momento.

A este respecto, se ben todas as persoas somos conscientes de que gran parte das decisións que rexer a nosa vida diaria son tomadas sen consultalo coa cidadanía, non deixa de ser sorprendente que os dirixentes dunha e outra beira do Atlántico aspirasen a ocultar os seus plans á poboación mundial, xa que existen varios antecedentes nos que este procedemento suscitou unha alarma social grande abondo como para paralizar as negociacións¹². É o que activistas internacionais como a politóloga estadounidense Susan George denominan "efecto vampiro"¹³, unha teoría que vén de se converter na estratexia principal das sociedades organizadas contra o ACTI.

Dita estratexia consiste en sacar á luz toda a información posíbel deste tipo de negociacións lesivas para os dereitos humanos e sociais, de tal xeito que, igual que lles pasa aos vampiros, estes acordos morran ao "sacalos á

8 Informe "Cuando la injusticia es negocio", realizado pola Observatorio Corporativo Europeo e Transnacional Institute no ano 2013.

11 Intervención durante o debate "EU trade and investment agreement negotiations with the US", celebrado o 22 de maio do 2013 no Parlamento Europeo.

12 Foi o caso do Acordo Multilateral de Inversións (AMI) no 1998, e o Acordo Comercial contra a Falsificación (ACTA) no 2012.

13 Intervención de Susan George na sede do sindicato ELA en Bilbao, marzo 2014: <http://www.mrafundazioa.org/es/articulos/susan-george-vamos-a-ganar-la-batalla-contra-el-tratado-transatlantico-de-libre-comercio>

luz"¹⁴. Sinxelo, pero efectivo, xa que só a través da información ben comunicada podemos acadar a conciencia social e, seguidamente, unha actitude proactiva de denuncia e condena por parte da opinión pública que actúe como barreira para que os gobernos inmersos na negociación do ACTI desistan dela diante do risco dunha potencial perda de votos.

Diante das denuncias e campañas de sensibilización das organizacións sociais que se veñen coordinando activamente contra o ACTI dende o ano 2013, a Comisión Europea realizou a metade do presente ano unha consulta supostamente pública –á que só podían acceder aquelas persoas que tiveran internet e soubesen inglés–, coa que pretendían acalar as críticas sobre a falta de información á cidadanía. Sen embargo son moitas as veces nas que as institucións europeas teñen feito esta manobra de lavado de imaxe –por exemplo coa entrada de sementes modificadas xeneticamente–, sendo sabido que dado o alto número de “lobbistas” –integrantes de grupos

de presión– do sector privado na UE¹⁵ estas votacións son acaparadas polos gabinetes privados das empresas, que terzan os resultados ao seu favor.

Argumentos a favor, accións en contra

Sen embargo, malia ás cada vez máis numerosas voces que se manifestan contra o ACTI, a publicidade gubernamental a favor do tratado xa comezou, e países como Italia mesmo están a difundir idílicos spots publicitarios a través das televisións públicas, cos que pretenden convencer á súa poboación das supostas bondades deste acordo comercial.

Dende as institucións europeas esfórzanse por reiterar que este acordo suporá a solución da actual crise económica, xa que, segundo din, incrementárase o PIB europeo e estadounidense ata un 1%, creando millóns de posto de traballo. Sen embargo, un estudo encargado pola propia Comisión Europea para calcular o impacto deste acordo rebaixa as expectativas de crecemento ao 0.1%. Ademais, como este tipo de acordos de liberalización comercial veñen sendo impostos nas últimas décadas, contamos con información concreta sobre as consecuencias negativas que estes tratados teñen para a cidadanía a medio e longo prazo.

Este é por exemplo o caso do NAFTA (TLCAN, Tratado de Libre Comercio de América del Norte),

un acordo comercial asinado entre os Estados Unidos, México e Canadá, que prometía a creación de vinte millóns de postos de traballo cando o que realmente aconteceu foi que se perdeu case un millón. Ademais, os salarios estadounidenses estancáronse en niveis dos anos setenta do século pasado –dando lugar ao fenómeno dos “traballadores e traballadoras pobres”¹⁶, a día de hoxe tamén presente no Estado español–, e as traballadoras e traballadores mexicanos perderon grande parte dos seus traballos tradicionais para seren empregados en fábricas en condicións de semiescravidade.

Pero paralelamente á tentativa de convencer á cidadanía europea e estadounidense dos supostos beneficios do ACTI, hai xa centos de organizacións sociais en ámbalas dúas beiras do Atlántico organizándose para informar e denunciar este golpe definitivo que as elites globais queren asestar ás clases traballadoras. A nivel europeo existe unha alianza de máis de cen organizacións, nas que se atopan sindicatos, organizacións ecoloxistas, agrarias, dos dereitos dos consumidores e consumidoras, de defensa dos dereitos dixitais, etc.¹⁷.

Estase traballando tamén na difusión de mocións contra o Tratado de Libre Comercio para seren aprobadas nos concellos e gobernos autonómicos, e o 15 de xullo deuse a coñecer en rolda de prensa en Bruxelas a posta en marcha en sete países da eurozona dunha Iniciativa Cidadá Europea (ICE) co obxectivo de recoller alomenos un millón de sinaturas contra o ACTI –40.500 delas no Estado español–.

Simbolizando coa metáfora dos “zombis” a falta de control e sentido común das medidas que se pretenden aprobar a través do ACTI/TTIP. Cartaz elaborado dende a campaña europea contra o TTIP, empregado principalmente para denunciar a redución da protección de datos persoais e a falta de liberdade na internet que suporía a aprobación deste tratado de libre comercio.

¹⁴ Tamén a nivel internacional máis de 250 organizacións de todo o mundo puxeron en marcha a campaña “As persoas temos o dereito a saber”, reclamando á Comisión Europea máis transparencia nas negociacións do ACTI.

¹⁵ Existen abundantes artigos sobre os grupos de presión instalados en Bruxelas, por exemplo o artigo “Lobbies corporativos en la Unión Europea”, de Rafael Carrasco, Miguel Jara e Joaquín Vidal, publicado no nº55 da revista *El Ecoloxista*. Pódese atopar información actualizada da presión sobre a lexislación comunitaria e internacional exercida polos lobbies privados establecidos en Bruxelas na web <http://corporateeurope.org>. Análise específica sobre a inxerencia dos lobbies na negociación do ACTI recollida no artigo “Los ‘lobbies’ dominaron el 92% de las reuniones preparatorias de la alianza comercial UE-EEUU”, de Alejandro López, en *Público* (15 de xullo de 2014).

¹⁶ Persoas que, inda que teñen traballo remunerado, cobran tan pouco que o seu nivel económico sitúase por embaixo do limiar da pobreza.

¹⁷ Ver manifesto “As persoas, o ambiente e a democracia antes do lucro e dos dereitos dos acionistas”: <http://www.bilaterals.org/las-pessoas-o-ambiente-e-a&lang=e>

Imaxe da manifestación contra o ACTI/TTIP celebrada en Bruxelas o pasado mes de maio.

En todos os países da UE estanse a desenvolver charlas, vídeos informativos¹⁸ e accións de denuncia, como a manifestación que tivo lugar o pasado mes de maio en Bruxelas e que, malia a ser pacífica, finalizou con case trescentas persoas detidas, entre elas tres deputados belgas. Tamén houbo exitosas manifestacións en Inglaterra, Escocia e Irlanda o pasado 18 de xullo.

Aliás, mantivéronse contactos con representantes de institucións europeas para forzar declaracións públicas en relación ao seu posicionamento sobre o ACTI. Enviouse unha carta ao embaixador Michael Froman, Representante de Comercio de Estados Unidos, e ao comisario europeo de Gucht, plantexándolle diversas cuestións. Tamén a plataforma estatal #NoaTTIP mantivo unha reunión coa Equipa Negociadora da Comisión Europea en Madrid o pasado mes de maio.

Afondando en facer pública toda a información posíbel, tamén o 10 e 11 de outubro deste ano terán lugar unhas xornadas informativas en Barcelona que contarán novamente ca presenza da activista estadounidense Susan George, convocándose para esas mesmas datas a realización dun Día de Acción Europea contra o TTIP¹⁹, no que se desenvolverán accións de denuncia en varios países da UE simultaneamente.

Facer pública a información sobre o Acordo Transnacional de Comercio e Inversións (ACTI) é o mellor xeito de acadar a conciencia social necesaria para paralo. Previsibelmente as mobilizacións sociais iranse incrementando nos vindeiros meses, ao tempo que seguirán avanzando as negociacións.

¹⁹ Polo de agora os colectivos sociais organizados no Estado español baixo a etiqueta #NoTTIP estano a denominar "Día de acción europea, descentralizada e multisectorial contra o TTIP, CETA e a axenda corporativa de la política comercial de la UE" ou "Día Global de Acción contra el TTIP y el Fracking". A súa celebración está prevista para o 11 ou 12 de outubro, coincidindo co día de mobilización internacional contra o fracking, unha técnica de explotación mineira fundamentalmente contaminante pola que avoga o ACTI, e que a nivel galego tentouse implementar en minas como a que a canadiana Egewater pretendía establecer en Corcoesto (comarca de Bergantiños), explotación que foi freada grazas á mobilización social.

Seremos quen de poñer baixo o sol ao vampiro dos nosos dereitos humanos e sociais?

Máis información sobre o ACTI/TTIP

- Campaña estatal "No al Tratado Transatlántico de Comercio e Inversiones", #NOaTTIP: [http://noalttip.blogspot.com/es/](http://noalttip.blogspot.com.es/) e <https://www.facebook.com/noalttip?ref=hl>
- Campaña europea "STOPttip": <http://stopttip.net>
- Alianza europea D19-20 contra o ACTI: <http://www.d19-20.be/en/>
- Campaña oficial de recollida de sinaturas ICE, coordinada por 136 organizacións de dezaioito países da UE: <http://www.stop-ttip.org> e <https://www.facebook.com/eci.ttip>
- Blogue que compila documentos secretos filtrados sobre o TTIP/ACTI e o CETA: <http://eu-secret-deals.info/>
- Información institucional do ACTI elaborada difundida pola Comisión Europea: http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/index_es.htm

Logotipo da campaña estatal contra o TTIP co lema "Por nuestros derechos, por la democracia; paremos el Tratado Transatlántico de Libre Comercio".

¹⁸ Dispoñíbel unha escolma en <http://noalttip.blogspot.com.es/p/videos.html>. Acadou unha difusión significativa o vídeo contra o ACTI elaborado dende o Reino Unido: <http://vimeo.com/97013293>.